

Discussion ved det kgl. Landhuusholdnings- selskabs Møder.

Mødet den 23de Marts.

1. I hvilket Forhold bør den Kapital, der anvendes paa en Gaards Avlsbygninger, staae til selve Gaardens Værdi?

Arkitekt Meldahl. Ikke sjældent hører man tale om at denne eller hin Landmand har „forbygget“ sig, og man er da som oftest meget tilbøjelig til at tillægge Bygmesteren Skylden derfor; ihvorvel nu denne naturligviis ei er ganske skyldfri, saa finder han dog for en Deel en god Undskyldning deri, at han ved den Slags Byggeforetagender saa at sige aldeles ingen Hjælp eller Veiledning kan finde hverken hos Bygherren eller i Literaturen, hvilken sidste aldeles er blottet for Opgivelser, grundede paa praktiske Erfaringer om Avlsbygningers hensigtsmæssigste Form og fornødne Soliditet. — Det kan vist ikke benægtes, at man her i Landet gjennemgaaende bygger for stort og for masstvt, og at Nytten deraf ikke staaer i noget Forhold til den derpaa anvendte større Kapital. Vel skal det indrømmes, at vi ei, lig Englænderne, kunne undvære luffede Staldbygninger, men naar Talen derimod dreier sig om Ladebygninger, da bliver det et Spørgsmaal, hvorom de tilstedeværende Landmænd anmodes om at udtale sig: hvorvidt vi ville være i Stand til at indskrænke disse ved at have Kornet som i England staaende i Hæs, eller hvis dette ei kan tilraades, om da ikke mindre solide Lader, end de vi nu i Almindelighed opføre,

i pecuniær Henseende ville yde rentable Fordele, samt hvorledes man forøvrigt kunde faae en Besvarelse af det fremsatte Discussion=Spørgsmaal.

Godseier Valentiner. Hvad Spørgsmaalet „Lade eller Hæs“ angaaer, da have disse sidste paa Grund af vort barstere Klima viist sig usordeelagtige, og naar de ei staae paa Fodder, stærkere hjemsøgte af Muus og Rotter end Laderne, og navnlig langt stærkere end de Lader, hvori der kun findes lidt Tømmer, thi Musene holde sig langs hen med Tømmer og Bægge, hvorimod man kun vil træffe faa Muus midt i Gulvene, hvor Kornet kan synke bedre sammen. Tækningen paa Hæsene kan desuden heller ikke ret vel staae sig i vort temmelig stormfulde Klima. — Hvad endelig det Forhold angaaer, hvori Gaardens Værdi og Bekostningen af Bygningerne bør staae til hinanden, da kan der vistnok fremsæres, at under almindelige Omstændigheder, hvor der ingen Luxus anvendes, bør Omkostningerne ved Bygningerne ei overskride $\frac{1}{3}$ af Jordens Værdi.

Kammerherre Wichfeld. Desuden taber Kornet betydeligt i Værdi ved at staae i Stakke, ligesom der jo ogsaa tabes en Deel Korn ved Flytningen, og disse Tab ere i og for sig sikkert ogsaa betydelige, at Stakprincipet alene af den Grund bør forkastes. — Det af den foregaaende Taler opstillede Forhold mellem Bygningsomkostningerne og Jordens Værdi har han af Erfaringen fundet fuldstændig bekræftet. Imidlertid er der Forskjel paa større og mindre Eiendomme, idet man ved de sidste i Forhold til Jordværdien sikkert vil kunne bygge billigere end paa de større.

Godseier Valentiner. Nei, netop det Modsatte, thi det er oienlyktigt, at der ved de større Gaarde ere mange Ting, der ikke behøves i større eller i al Fald ikke i meget større Maalestok end paa de mindre. — Staksæd vil som oftest veie et Par Pund hollandsk mindre end Ladesæd.

Ogsaa her i Landet ere Staksfodder tidligere bragte i Anvendelse, saaledes allerede for flere Aar siden af Kammerherre

Scavenius, men deels vare de kostbare (vistnok 60—70 Rd. Stykket) og deels svarede de sikkert ei til Hensigten, thi de ere atter forsvundne.

Professur Jørgensen troer at burde overtage Forsvaret for Staffene, da ingen af Stafprincipets Forsvarere ere tilstede her i Aften. Staffodder behøve ikke at koste 60—70 Rd., thi naar man over nogle Stene ligesom vore Afviserstene lægger Bjælker og Raster, da har man en god og temmelig billig Staffod.

Til Fordeel for Staffen maa vel fremsor alt tale den langt ringere Folkkraft, der ved denne i Modsætning til Indsætningen af Kornet i Laden behøves. Ved de smaa Staffe i England bruges der saaledes kun 1 Mand, hvor vi i de store Lader ere nødsagede til at bruge 5. Hvad derved vindes skulde man troe maatte opveie det qualitative og quantitative Tab af Korn, der vistnok er forbundet med Staffene, men som dog neppe, navnlig hvad det Quantitative angaaer, er af den Betydning, som man synes at ville tillægge det, og det kan ved nogen Omhyggelighed og ved Anvendelsen af udbredte Presenninger ved Indførselen reduceres betydeligt mod hvad det er nu. — Der mangler heller ikke her i Landet paa Egne, der ved en mangeaarig Erfaring have stadfæstet Staffenes Fortrin, og det netop fordi Beboerne i disse Egne forstaae at sætte en god Staf, noget som Staffene andre Steder her i Landet kun altfor ofte vise os, at de danske Arbeidere i Almindelighed ingen stor Færdighed have i. — Vi indmure for hyppig vore Penge som en død Kapital i de store Bygninger, istedetfor at benytte dem som en fordeelig Arbejder ved en bedre og mere intensiv Dyrkning af Jorden. Det er et ligefremt Nationaltab ved de store Kapitaler, som vore Landbygninger sluger; dette Tab maa reduceres; Staldbygningerne ville neppe kunne indskrænkes synderligt, men Udgifterne til de luxuriøse Hovedbygninger og store Ladebygninger maatte vistnok kunne indskrænkes betydeligt.

Godseier Valentiner: Naar den foregaaende Taler har anført, at der ved Staffene kun bruges 1 Mand til at „tage fra“ og „sætte“ Kornet, men derimod i Laden 5 Mand, da stiller Sagen sig ganske vist saaledes, naar man betragter Forholdet imellem vore almindelige større Lader her i Landet og de engelske Staffe; men see vi hen til Staffene her i Landet, da bruges der som oftest til dem 3, 4—5 Mand, og Forholdet er da et heelt andet. Tænke vi os Staffene satte under de heldigste Omstændigheder for et ringe Kraftforbrug, saa maa vi ogsaa betragte de bedre og mere hensigtsmæssigt indrettede Lader, og i disse bruges der da heller ikke den anførte store Menneskekraft.

Kammerherre Neergaard (Evensstrup): Før vi gaae videre i Discussionen, vil det maaskee være det rigtigste først at undersøge de klimatiske Forhold, af hvilke Stafprincipet for en saa væsentlig Deel maa afhænge. Det er da ikke tilstrækkeligt, kun at tage Hensyn til Regnmængden i England i Forhold til vor her, men der maa tillige undersøges, om Stormene i England ligesom her træffe sammen med Regnen, da det jo navnlig er under disse Omstændigheder at vore Staffe lide Skade, idet Regnen da ofte trænger 1 Alen og derover ind i dem. Han antager, at hvis det samme er Tilfældet i England, maa dets smaa Staffe næsten blødes heelt igjennem.

Kammerherre Castenskjold (Frederikslund) er fuldkommen enig med den foregaaende Taler, og fremsætter desuden den forskellige Marsetid, paa hvilken Regnen muligviis falder som en supponeret Marsag til, at Stafprincipet kan findes hensigtsmæssigt i England. — Han er altid kommet lettere fra at sætte Kornet i Lade end i Staf, og desuden er der sjældent mere end 1 à 2 Mand paa en større Gaard, der kunne sætte Staffe.

(Han lader Tegninger af Bygninger, han har opført for sine Huusmænd, circulere.)

Architekt Meldahl: Hvis man da bør foretrække Lade fremfor Staf, kunde han ønske Oplysning om, hvor mange

Mand man bør regne til Indsætningen af Kornet i Lade, i hvilket Forhold dette Antal kan staae til den Arbeidskraft, der i Regelen i Høstens Tid findes paa hver enkelt Gaard, og hvad der maa ansees for det bedste, enten at have Gjennemførsel paa langs eller paa tværs.

Kammerherre Castenskjold (Frederikslund): Paa mindre Gaarde maae vist Tverloer ansees for de bedste, hvorimod Langloen sikkert vil være den hensigtsmæssigste paa større Gaarde. — Han indrømmer paa den ene Side Sandheden af, at der mange Gange ødsles med Lømmer i vore Lader, men paa den anden Side fremhæver han ogsaa, at man vel maa vogte sig for at gaae for vidt med denne Frygt for eller Sparommelighed med Lømmer i Laderne. Bindetømmeret i Laderne har nemlig en dobbelt Funktion, idet det jo deels tjener til at give hele Bygningen Styrke, deels tjener som Skillevæg mellem de enkelte Slags Korn. Sætter man i en Lade, hvori der kun findes lidt Korn, enkelte „Gulv“ op med det først indhøstede Korn, da vil det, saafremt det ingen Støtte har af Lømmeret, flyde ud over de høsliggende tomme Rabogulv, og saaledes besværliggjøre Indsætningen af det senere indbjergede Korn, og foraarsage en Blanding med det, naar Kornet senere skal tages ud af Gulvene. — Der kan ikke opstilles nogen bestemt Norm ved Anvendelsen af et vist Antal Folk ved Indsætningen af Kornet i Lade, da dette saa væsentlig beroer paa Høstforholdene.

Architekt Meldahl har dog ofte hørt tale om, at denne eller hiin Lade er af en slet Construction, fordi der bruges for mange Folk i den, og kan man sige at der bruges for mange Folk, saa kan man ogsaa angive, hvad der ikke kan kaldes for mange — og hvilket Antal der altsaa er passende.

Kammerherre Castenskjold (Frederikslund): At bringe Sæden godt og hurtigt i Huus er Hovedsagen, og Arbeidskraften beroer som sagt for en stor Deel paa Omstændighederne. Bygmesteren vil iøvrigt bedst kunne faae det at vide af den specielle Byggherre, han bygger for.

Kammerherre Classen finder Spørgsmaalet fuldkomment berettiget, og ihvorvel der maaskee ikke kan gives noget aldeles bestemt Svar derpaa, saa maa der dog kunne gives almindelige og anvendelige Oplysninger derom, og de Grændser nogenlunde afstikkes, indenfor hvilke Anvendelsen af Menneskekræften ligger. Saadanne om end kun tilnærmelsesviis konstante Angivelser kunde dog lede Architecten i mangt et Spørgsmaal ved Ladens Construction, og han finder det derfor at være Landmandens Pligt, saa vidt muligt at fremsætte disse.

Godsøier Valentiner: Ved en jevn Høst kan 4 Mand modtage og sætte Sæden i Laden ved Indfjørslen fra 100 Tdr. Land; er Høsten meget riig, vil der behøves 6 Mand; begge Tal ansatte som Gjennemsnit, thi i Begyndelsen behøves jo færre, senere flere.

Paa de større Gaarde vil man være vel tjent med at have flere smaa Lader, og kan da have Tverloer, da man derved bedre vil kunne holde de enkelte Sædarter skilte fra hinanden.

Udtærkningen besværliggjøres saa at sige ei derved, thi deels betyder Anskaffelsen af en Tærskemaskine til den nutidige temmelig billige Priis jo ikke stort, deels bør man sikkert ogsaa tærske en Deel (navnlig Vaarsæden) ud med Plejlen, da plejtærsket Halm er langt bedre og behageligere for Kreaturerne end maskintærsket Halm.

Overrigscommissair Magesen stadfæster Angivelsen af Staffornets mindre Vægt (2 Pd. holl.), og paaviser derhos de pecuniære Fordele, der er ved at bygge Lader. Naar man bruger Stafprincipet, er man ved Tærkningen i det meget indskrænkede Laderum ofte nødsaget til at kaste Halmen ud i Gaarden, og de Ulemper, der deels strax, deels senere ved Fodringen (Kalvefastning o. lg.) ere forbundne dermed, maa Landmanden jaa vidt muligt søge at undgaae. Han maa af denne Grund end yderligere anbefale Ladeprincipet, men maa paa den anden Side tilraade at give Laderne en bedre og hensigtsmæssigere Form, end som oftest Tilfældet er; navnlig bør

man gaae ud paa at lægge Bjælkelaget høit, saa at Ydermurene blive en 6—8 Alen høie, og tilmed fordybe Gulvene, da Rummet i Laden jo derved forøges i en langt betydeligere Grad end ved at give Laden et høit Tag; desuden vil han tilraade Anvendelsen af Skifertag, hvis dette kan faaes nogenlunde billigt.

Architekt Meldahl har projecteret en saadan Lade med høie Ydermure og Skifertag henlagt paa Bræddeforskaling. Bræddebeklædningen tjener til at conservere Skifertaget for den Beskadigelse, der kan afstedkommes ved dem, der arbeide inde i Laden og ved Sædens Sætning.

Han havde fremsat dette Discussionspørgsmaal, for muligviis derved at indhente veiledende Oplysninger for Architecterne.

Geheimeraad Tillisch: Resultatet af Discussionen vil da vel rettest være det: „at vi ikke her i Landet kunne undvære de store Lader.“

2. Paa hvilken Maade opnaaes her i Landet det største Udbytte af Meierierne?

Architekt Meldahl har søffet dette Spørgsmaal fremsat til Discussion navnlig for at erholde Oplysning om de heldigste Betingelser for Flødeaffætningen. — Der er i de forskjellige Lande og Egne blevet anbefalet høit forskjellige og ofte modsatte Fremgangsmaader til dette Diemeds Opnaaelse; Nogle anbefale dybe Kar, Andre flade Kar; Nogle Fugtighed, Andre Tørhed i Melkesjælden; Nogle Lufttræk lige hen over Mælken, Andre fordømme imidlertid dette og ville have Lufttrækket høiere oppe o. s. fr.; ingen bestemte, af Alle konstaterede Erfaringsætninger, men Modsigelser overalt. Hvad skal nu en Bygmester gjøre; hvad skal han troe og hvad skal han ikke troe, hvilke Principer skal han antage som de heldigste og hvilke skal han forkaste. — Man vil heraf see de overordentlig ugunstige Betingelser, hvorunder en Bygmester maa arbeide ved Rægningen af en Plan til et Meieri, naar der hos

Praktikere, og det hos dygtige Praktikere, kan finde saa store Modsigelser Sted.

Godsøier Valentiner skal blot berøre enkelte Omstændigheder, hvis Tilstedeværelse er en aldeles nødvendig Betingelse for et nogenlunde heldigt Udbytte af Meieriet, eller, hvad der falder sammen dermed, for en saa fuldstændig Udskilning af Fløden, som muligt er. 1) Maa man have ordentlige Piger. 2) Maa Melken bringes saa hurtigt hjem fra Marken til Melkekjælden, som man er i Stand til, da den i modsat Fald kan blive halv sur inden den kommer i Kjælden. 3) Vil tør Luft i Kjælden være bedre end fugtig. 4) Vil en Temperatur af 10—12° være den fordelagtigste. I denne Hensigt at benytte den i den nyere Tid foreslaaede Indledning af en Vandstrøm i Kjælden for at bringe Temperaturen ned, vil man vistnok her i Landet som oftest ikke være i Stand til, da man her kun sjældent har dertil tilstrækkelig koldt (6°—7°) Vand til Raadighed. Bedre og sikrere vil vistnok det samme opnaaes, naar Melkekjælden lægges mod Nord, befygges af Træer, bygges med dobbelte Mure og forsynes med en god Ventilation, ligesom det ogsaa som oftest vil være fordelagtigt at grave Melkekjælden ned i Jorden; imidlertid maa man vel vogte sig for at lægge den saa dybt, at Grundvandet ei fuldstændigt kan afledes. Hvad Ventilationen angaaer, da anseer han det ikke for heldigt, at Luften ledes ind lavere end en Alen over Botterne, da Luftrækket i modsat Fald vil sætte Melken i en om endog kun sagte Bevægelse, der er til Hinder for en nogenlunde fuldstændig Flodeafsætning. Den med Fugtighed og Dunster i Kjælden bevangrede Luft ledes bedst bort gennem Luftrækshuller under Loftet. Men fremfor alt maa en høi Grad af Reenlighed ansees for den vigtigste Grundpille i et vel indrettet og vel drevet Meieri, og det saaledes, at selv de ubetydeligste Gjenstande holdes aldeles rene; stærk dette ikke, da vil det strax robes ved en ubehagelig halv sur og halv muggen Lugt i Kjælden. I det Hele taget

er der vel ingen finere Bægt, intet sikkrere Maal eller Reagens for Meieriskens Orden og Renlighed end netop Lugten.

Kammerherre Wichfeld. Hvad Materiale til Gulv i Melkefjældere angaaer, da maa han baade fraraade Asphalt, der giver en ubehagelig Lugt i Kjælderen, og brændte Fliser, der dels ei ere tætte, dels samle en Del Ureenlighed i deres Fuger, og som desuden let gaae løse; hvorimod han vil tilraade Portlands Cement, der giver et godt og smukt Gulv.

Godseier Valentiner mener dog ikke at man bør forkafe brændte Fliser, naar de blive godt udfugede med Cement. Derimod ere Gullands Fliser maaskee mindre heldige da de uddunste. Specielt maa han anbefale de saakaldte „støbe Sten“.

Architekt Meldahl har hørt anføre mod Gullands Fliser, at de „uddunste“, det er vistnok en feilagtig Opfattelse, thi Stenene uddunste ikke. Den Fugtighed, der af og til viser sig paa Stenene, fremkommer derved, at Stenenes Temperatur i længere Tid holdes lav ved Hjælp af Grundens Kjølighed, og derved faae de Gyne til at fortætte Luftens Fugtighed; men dette, at de ere saa slette Barmeledere, antager han maa være heldigt, da de derved netop hjælpe til at nedstemme Temperaturen i Melkefjælderen. Paa Bonderup ved Holbæk er der til Gulv i Melkefjælderen benyttet støbte Fliser, nedfugede med Cement, og det afgiver et særdeles tilfredsstillende Gulv.

Mødet den 30te Marts 1859.

1. Vilde det være rigtigt at forsøge paa at faae indført det Destinonske Meierisystem samt Dampapparat paa vore Meierigaarde?

Architekt Meldahl. Den sikkrreste Maade, hvorved det kan afgjøres, hvorvidt det vil være rigtigt at indføre dette System, maa nødvendigvis være den, at man først veier de Fordele, det byder, og derefter undersøger, hvorvidt disse Fordele kunne betale de forøgede Udgifter, der ere forbundne med Indførelsen af dette Meierisystem istedetfor et alt Bestaaende.

Det destinonske System gaaer som bekjendt ud paa:

1. Ved store, flade Jernskaale at muliggjøre en hurtig Afkjøling af Melken, naar den er kommen i Kjælderen, da man ved de større Meierier ikke er i Stand til at afkjøle den, inden den bringes i Kjælderen, saaledes som det ofte er Tilfældet med de smaa Meierier i Holland. I dette Niemed henstilles Jernskaalene paa murede Glader, der have et svagt Fald mod den ene Side, saaledes at indledet Vand kan strømme hen omkring Skaalene. Man kommer kun lidt Mælk i hvert Kar ad Gangen for end yderligere at lette Afkjølingen.

2. At lette Reengjøringen af Karrene i en betydelig Grad, idet en saadan Jernskaal til 50—60 Potter med Lethed renjes i et Par Minutter, da den ingen skarpe Kanter eller Hjørner har, hvori Melken kan sætte sig, saaledes som ved vore almindelige Træbøtter, og en Surhed i Melken indtræder derfor heller ei saa let ved Jernkarrene som ved Træbøtterne.

3. At opnaae en let og tidsbesparende Flødestumning, idet Meieristen ved en specielt dertil konstrueret Flødestummer ved et eneste Træk kan føre al den adfilte Fløde hen mod den ene Ende, hvorfra den da over en flad Udbukning af Karrets Rand med Lethed føres ned i Flødespanden, idet en Pige hæver Karrets modsatte Ende ved Hjælp af en derunder anbragt Skrue.

4. Det er indlysende, at Rummet af Melkekjælderen kan forringes i en betydelig Grad, naar Melken sættes i saadanne store Jernskaale. Beregninger og Erfaring have viist, at det kan indskrænkes med $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ Deel. Desuden behøver jo heller ikke Bryggerstet saa stort et Rum, da Rensningen af Melkekarrene ei foregaaer der, men i selve Melkekjælderen paa den Plads, hvor de staae; og endelig

5. Erholder man langt billigere og durablere Kar end de almindelige Træbøtter, idet hine i Fremtiden fordre langt ringere Capital til deres Vedligeholdelse.

Fordelene ved dette System fremfor det gamle ere altjaa siensynlige, og hvorvidt disse Fordele ville kunne betale sig,

vil bedst sees ved et omtrentligt Overslag over Omkostningerne ved begge Systemerne.

Til et Meieri paa 200 Køer bruges efter det destinationste System:

28 store Jernskaale à 26 Rdlr. . . 728 Rdlr. „ Mk. „ St.

12 middelstore Do. à 16 Rdlr. . . 192 — „ — „ —

12 smaa Do. à 2 Rdlr. 4 Mk. . . . 32 — „ — „ —

tilsammen: 952 Rdlr. „ Mk. „ St.

Dvrigte Redskaber zc. 50 — „ — „ —

1002 Rdlr. „ Mk. „ St.

Til et Meieri paa 200 Køer bruges, naar Bottesystemet anvendes:

600 Træbotter à 8 Mk. 800 Rdlr. „ Mk. „ St.

Vel er altsaa den første Udgift for Jernkarrene større end for Træbotterne, men dette indvindes rigeligt ved den Besparelse af Rum, som Jernkarrene medføre, idet Melkekjældereren og Vadsferhuset, der ved Bottesystemet maa være respektive 500 og 120 □ Alen stor, ved det destinationste kun behøve et Fladeindhold af respektive 400 og 90 □ Alen, altsaa en Rumbesparelse af 130 □ Alen, der beregnede til 6 Rdlr. pr. □ Alen (og dette er lavt ansat) giver en Forskjel af 780 Rdlr. til Fordel for det destinationste, altsaa langt betydeligere, end den større Udgift (202 Rdlr.) til Jernkar istedetfor Botter. Naar der tages Hensyn til den saaledes formindskede Arbejds-Kapital, og dernæst til de store og væsentlige Fordele, hvilke det destinationste System, som allerede nævnt, yde, saa synes det at være temmelig indlysende, at dette System, vel gennemført, er langt at foretrække for det gamle Bottesystem.

Godseier Valentiner. Muligvis kan den høie Anskaffelsespris af Jernkar omgaaes ved at benytte sig af Trækar fødrede med Zink, som man kan have til langt billigere Pris. Naar det er bedste Slags Kjørnetræ, man anvender, er der ingen Fare for, at de skulle revne. Den Feil, der er ved Jernkarrene, at Lakeringen let brister og gaaer af, hvor der er en Blære i Jernet, er man ikke saameget udsat for ved

Zink, da udvalgte Zinkplader kun sjældent indeholde saadanne Blærer. De ere forsøgte her i Landet, og blandt Andre har Forpagter Deichmann paa Næsbyholm udtalt sig fordelagtigt derom. Da de imidlertid kun ere benyttede her i et Par Aar, maa man vist være lidt forsigtig med ikke strax paa Grund af den tilsyneladende Fordeel at adoptere dem.

Profesor Jørgensen frygter for, at den melleisure Zinkfilte, der upaatvivlelig vil dannes, skal indvirke skadeligt paa Sundheden.

Møntfuldmægtig Groth er ogsaa af den Mening, at Benyttelsen af Zinkkar i Meierier eller Huusholdningen er farlig, og anfører, at der endogsaa gives Exempler paa Forgiftningstilfælde hidrørende derfra.

Godseier Valentiner har dog i 5—6 Aar brugt forzinkede Jernkar i Kjøkkenet til affummet Melk, men har aldrig sporet den mindste Ulempe derved. Vel er det muligt, at Karrene maae holdes meget omhyggeligt rene, men dette er jo ogsaa absolut nødvendigt, hvor man vil gjøre Brug af de destinationste Jernbotter.

Profesor Prosch mener dog, at man maa være overordentlig forsigtig med Benyttelsen af Zink til Huusgeraad, og hvis der blot indtræder 1 Forgiftningstilfælde blandt 1000, maae de forbydes.

Jægermester Fønnesbech. Da Træ er en slet Varmeleder, vil en af Jern-Karrenes væsentligste Fordele, nemlig en hurtig Affjøling af Melken, tabes ved Træ-Karrene. Det indledede Vand vil ikke hurtigt kunne meddele Karrene sin Kulde, og staae de i Vand bestandig, blive de vandsure.

Godseier Valentiner. Ganske vist har man aaseet fra denne Fordeel, men det er kun faa Steder, man har koldt Vand til sin Raadighed, og er Vandet ikke koldt, gjør det mere Skade end Gavn. Iøvrigt er det ikke hans Hensigt at optræde som Forsvarer for Trækar fodrede med Zink, men han har kun omtalt dem, for at henlede Opmærksomheden paa dem, da de muligviis ad Erfaringens Vej ville vise sig mere

fordeelagtige og mindre farlige, end de ved den ligefremme theoretiske Betragtning synes at være.

Architekt Meldahl. Hvis Bandet, man har til sin Kaa-dighed, ikke er koldt nok, vil nogen Jø, som i den senere Tid faaer mere og mere Anvendelse i Meierierne, kunne hjælpe derpaa.

Godseier Valentiner. Har man ikke emaillet de store Jernkar?

Architekt Meldahl. Der er gjort Forsøg dermed, men Glasuren sprang af naar Skaalene under Skumningen og Reengjoringen bleve løstede op og ned.

Godseier Valentiner har ogsaa iagttaget, at paa Kar, han havde faaet fra London, var Emailen efter 3 Aars Forløb slidt op.

Architekt Meldahl. Hvis de Klager, man i de senere Aar har hørt fremføre om det Vanskelige ved at faae gode Meieripiger, ere berettigede, da vil det destinnonste Meierisystem i en betydelig Grad kunne raade Bod derpaa, idet Arbeidet bliver langt lettere, og man sølgelig kan lade dem have mere Frihed.

Ved det destinnonste Meierisystem, ligesom i det Hele taget ved alle større Meierier, vil der være stor Fordeel ved at anlægge et Dampapparat (det har viist sig overalt hvor det blev anlagt paa fornøftig, vel overveiet Maade); man vil i saa overordentlig mange Tilfælde kunne drage Nytte deraf og der vil da ei blot være en Brændselsbesparelse derved, men ogsaa Arbeidsbesparelse.

Godseier Valentiner. De Steder, hvor man hidtil har anlagt Dampapparater i Landet, have de dog endnu ei viist sig brændselsbesparende, men dette hydrører maaskee fra en mindre omfattende og mindre heldig Anvendelse af dem.

2. Hvilke Midler bør anvendes for at skaffe den jydsk Fedeqvægrace en fuldkomnere Bygning og tidligere Udvikling.

Profesor Jørgensen. Det er en Kjendsgjerning, stadfæstet paa saa mange Maader, at selv de bedste Racer af vore

Huusdyr ikke kunne holde sig paa det Fuldkommenheds-Trin, hvortil de ofte kun ved store Anstrængelser ere bragte op, hvis man ikke med Omhyggelighed ved Parring, Tillæg og Røgt søger at bevare de gode Egenskaber hos dem. Dette kan ogsaa anvendes paa Forholdene i Vestjylland, hvor der er en Stamme af Hornqvæg, det sort- og graabrogede, der i en lang Række af Aar har havt et godt Navn som Fedeqvæg, og som er bekjendt som saadant i en stor Deel af Nordeuropa. Nu tor man ingenlunde paastaae, at det vestjydske Qvæg er gaaet tilbage; det er vist ligesaagodt som tidligere, men det har ikke holdt Skridt med Udviklingen af Agerdyrkningsforholdene her i Landet, og ikke heller med de Fremskridt, som fremmede Racer have gjort, saa at det i Sammenligning med disse staae tilbage imod tidligere. I Bygningen mangler det jydske Qvæg ofte Brede bagtil og Dybde, og giver derfor i Forhold til sin Størrelse ikke Kjød nok; dog kan man finde Individder, der ikke lade meget tilbage at ønske, men det er kun Undtagelser; dertil er det ikke eensartet nok, og udvikles for seent.

Taleren søgte Aarsagen til disse Mangler i den Adskillelse, der i Vestjylland finder Sted imellem Opdrækten og Feden. Paa de større Avlskaarde, ja selv større Bøndergaardde lægges næsten Intet til, men Alt kjøbes af smaa Besiddere, og gaaer gjennem flere Hænder for det affattes. Om man end maa indrømme den vestjydske Bonde et særdeles godt Vie for Qvæget, saa er det dog klart, at han ikke er i Besiddelse hverken af den Indsigt eller de Midler, der høre til at udvikle Racen, ved at anskaffe og benytte de bedste Tillægsdyr, ligesom de meget afvejlende Conjecturer i Qvægghandelen ofte maae friste den mindre velhavende Mand til at stille sig ved sine bedste Dyr, der burde være holdt tilbage som Tillægsdyr.

Taleren antog derfor, at den vestjydske Race ikke vilde naae sin fuldkomne Udvikling før de store Besiddere lagde sig efter Tillæg, foretog et omhyggeligt Valg af Tillægsdyrene og

fodrede Opdrættet i de første Aar rigeligere end Tilfældet nu er. Muligviis paatrænger det Spørgsmaal sig os nu, om det ikke vilde være heldigt at fremkalde Tillæg ved Krydsning med fremmede, anerkjendt gode Federacer, men dette troer Taleren ei er nødvendigt, ja ei engang ønskeligt, da Racen er saa god, at den fuldkommen kan ophjælpes i og ved sig selv, naar Opdrætningen ledes efter sundere Principer, og gaaer over i de Nærds Hænder, som selv senere benytte Opdrættet til Fedning.

Capitain Buchwald maa være fuldkommen enig med den foregaaende Taler i, at Studedefning ved en omhyggeligere og bedre Opdrætning af Tillæget vilde give meget bedre Resultater end hidtil ere opnaaede, men paa den anden Side maa han ogsaa fremhæve de Vanskeligheder, ja næsten Umuligheder, der lægge sig i Veien for denne Theories Udførelse i Praxis. Kun meget sjældent har den jydsk Landmand en blandet Besætning, men enten ene Køer eller saa at sige ene Stude, naturligviis med Undtagelse af nogle Huusholdningskøer. Lad os nu antage, at paa en Studegaard, hvor der f. Ex. holdtes 200 Stude, skulde af egen Besætning produceres de Tillægsdyr, som senere skulde indsættes til Fedning, saa er det siensynligt, at man i det mindste maa holde lige saa stort et Antal Køer, som der aarlig sælges Fedeavæg. Besætningen vilde derved blive overordentlig blandet, og alle de Vanskeligheder, som derved opstaae, gaaer den jydsk Landmand ei ind paa. Der kan ikke godt drages nogen Parallel mellem Tillæget ved en Meieribesætning og en Studebesætning, thi medens der af hiin maaskee kun udskydes 8 pCt. aarlig, saa maa der af denne i det mindste bortgaae henimod 30 pCt. Den Omstændighed desuden, at man i selve Meieribesætningen har Midlerne i Hænde til dens Vedligeholdelse, hvorimod Studebesætningen ikke paa denne Maade kan bestaae selvstændigt, behøver vel neppe at anføres.

Naar den foregaaende Taler dernæst fremhæver, at den jydsk Fedeavægge ei behøver at forbedres ved Krydsning,

da er han ogsaa fuldkommen enig deri, og det fine og mar-
morerede Kjød, som de saakaldte Holsteensstude altid fremvise
paa Slagterboderne i Hamborg, synes ogsaa at tale imod, at
en Krydsning er nødvendig.

Professør Prosch slutter sig ganske hertil. Naar man
spørger om Midlerne til at forbedre den jydskke Federace, da
maa disse ligge i Racen selv, og man handler langt rigtigere
ved at vælge de bedste „Slag“ af det jydskke Qvæg til Stam-
racer, end ved at krydse med f. Ex. Angus- eller Galway-
Qvæget fra Skotland, der i alt Fald er det, der i saa Tilfælde
burde bruges, da det er godt Qvæg, der staaer vor jydskke Race
temmelig nær, men en Uddannelse af vort Qvæg efter det, vil
langtfra passe for vore Forhold, thi — blot for at tage et
Eksempel: medens Englænderne lægge Bøgt paa sine Been,
og søge at reducere disse til det mindst mulige, maa
den jydskke Landmand paa Grund af Qvægets længere Trans-
port til Slagterbænken søge at bevare sit Fedeqvæg stærke og
solide Been.

Professør Jørgensen indrømmer fuldkomment Betyd-
ningen af det her Fremførte under de nuværende Forhold,
saalange det store Studehold paa de større Gaarde finder
Sted, men det er netop dette, han mener, at man bør ind-
skrænke, for selv at kunne holde Opdræt. Netop dette, ude-
lukkende at holde Fedeqvæg, uden samtidig dermed at lægge
Bind paa Opdrætningen, er det Uheldige, thi ere Qvægpriserne
høie, da bliver Alt lagt til, og Ulemperne derved opveies
langt fra af det bedre, men dog utilstrækkelige Udvalg af Til-
lægsdyr, der finder Sted, naar Qvægpriserne ere lave. Det
er vistnok kun tilsyneladende, at der skulde være Tab forbundet
med Selvtillæg og Selvopdræt for en Mand, der holder Stude-
besætning, thi naar alt kommer i Betragtning, og der tages
tilbørligt Hensyn til det mindre gode og for Fodning mindre
passende Qvæg, som indkjøbes paa Markederne, og dertil
lægges de store Reise-Udgifter, som unegtelig ere forbundne

med dette Dpfjød, tildels som direkte Udgifter, men væsentligst fordi Agerbrugets Forsømmelse næsten er en uundgaaelig Følge af den megen Fraværelse fra Hjemmet, saa turde det dog maaskee vise sig, at Selvtillæg er det billigste og fordeelagtigste ogsaa for den vestjydske Landmand.
